

tertje te zijn. Haar verhaal wordt bijzonder suggestief, met stiltes en in flashback met *voice-over* gebracht. Ruimte wordt gegeven aan de fantasie van het vijfjarige kind... In wezen reageert het meisje op de leugens van haar ouders: mama die het had over oom Wim en papa die haar de opdracht gaf te kloppen aan de slaapkamerdeur om te zeggen dat hij thuisgekomen was. Het dochtertje (een schitterend geregisseerde Ellen van Cutsem) is de

centrale figuur die de afloop van het verhaal verbeeldt, waardoor de afwezige vader in een panieksituatie terechtkomt.

Fait d'hiver getuigt van een bijzonder intelligente kijk op wat filmmaken in wezen is: een originele vorm geven aan een existentieel gegeven. Het tekort aan liefde bij moeder en kind leidt tot een meedogenloze wraak.

Enerzijds is de film grotesk. Dat wordt geaccentueerd door de *overacting* van Tom van Dyck in de beginscènes. Anderzijds is de film dramatisch voor alle betrokkenen. Je zou *Fait d'hiver* kortom kunnen omschrijven als een zwarte komedie. Dat de cineast Beliën erin slaagt via zuiver filmische middelen, onder meer met extreme close-ups en een speelse, ingenieuze en knap gemonteerde flashback, tussen het humoristische, het realistische en het surreël macabere een bijzondere spanning te creëren, getuigt van meer dan talent alleen.

Deze korte film bleef dan ook niet onopgemerkt op talrijke, zowel binnen- als buitenlandse festivals. Behalve met de Oscarnominatie werd de film al achtmaal bekroond. Hij ontving onder meer een speciale vermelding op het achtentwintigste Internationaal Filmfestival van Vlaanderen Gent, waar een jurylid hem „de enige humoristische film van het hele festival” noemde, en hij kreeg ook de Publieksprijs op Leuven Kort, het internationale Festival van de Korte Film, dat steeds meer weerklank vindt.

Genomineerd worden voor een Oscar in de categorie Best Short Live Action is uiteraard het beste wat een jonge cineast kan overkomen. Intussen blijft Dirk Beliën niet hunkeren naar een Oscar: in afwachting van zijn debuut

Tom van Dyck in „Fait d'hiver”.

in de lange speelfilm met *De zusjes Kriegel*, naar een roman van jeugdschrijver Marc de Bel, begint hij nog deze zomer te draaien aan zijn vierde korte film, *Fift*.

Wim de Poorter

Fait d'hiver, regie Dirk Beliën, met Tom van Dyck, Ellen van Cutsem, Aza Declercq en Kris Swinnen.

De vader, de zoon, en de arm van Jezus

In het voorjaar van 2003 was er één Nederlandse film die mocht meedingen naar een Tiger Award op het tweeëndertigste Internationaal Film Festival Rotterdam. Dat was *De arm van Jezus*, het speelfilmdebuut van documentairemaker André van der Hout, die in 1999 nog een Gouden Kalf in de wacht had gesleept voor het samen met de historicus Chris Vos gedraaide *De illusie aan de macht - 1412 dagen kabinet Den Uyl*. Ook *De arm van Jezus* bevat documentaire elementen, maar in de eerste plaats is de film een magisch-realistische vertelling over een zoon, een vader, een droom en de stad Rotterdam.

De film begint op het moment dat Jakob IJzermans, een handelsreiziger uit Chicago, aankomt in Rotterdam. IJzermans moet voor het Amerikaanse bedrijf Safety First veiligheidshelmen en -schoenen aan de man proberen te brengen bij de Ertsoverslag Moeder Maatschappij. Het hotel waar hij een kamer gereserveerd had, blijkt echter vol te zitten. Via een wat vreemde taxichauffeur raakt hij uiteindelijk toch aan een kamer in een groezelig pensionnetje. In een kast in die kamer vindt Jakob een gebeeldhouwde arm met een spijker door de hand, een brochure over Manhattan en een doos met lege loonzakjes. Op

een van die zakjes prijkt de naam van zijn vader: Hendrik IJzermans. En vanaf dat moment probeert zoon Jakob het verhaal van zijn vader te reconstrueren.

Hendrik IJzermans was mijnwerker in het Limburgse Schinnen. Aan de hand van authentieke archiefbeelden uit de mijnen krijgen we een beeld van het harde werk dat IJzermans senior daar moest uitvoeren. Er is één ding dat hem van zijn collega-mijnwerkers onderscheidt: Hendrik IJzermans heeft een droom. Hij wil naar Amerika, waar de gebouwen hoog zijn en de mensen licht. Tegen zijn zoon-tje vertelt hij met passie over de ongelofelijke utopie die Amerika voor hem is. Maar hoe raakt een arme mijnwerker daar? Op een achteste november in een van de jaren voor de Tweede Wereldoorlog, die dag van het jaar waarop de zon voor de laatste keer langer zal schijnen dan zijn werkdag in de mijnen duurt, waagt Hendrik IJzermans het erop. Hij steelt de loonzakjes van zijn collega's en neemt ze mee naar huis. In de vroege ochtend ziet Jakob hoe zijn vader in een roeibootje van huis wegvaart, over het overstroomde dorpje heen. Ook hier heeft regisseur Van der Hout gebruik gemaakt van historische beelden, dit keer van de watersnoodramp van 1953. Terwijl IJzermans senior op het woelige water rondobbert, valt hem een crucifix op waarvan de arm is afgebroken. De onstuitbare belofte van een groots en mooi Amerika bezorgt hem de ingeving de afgebroken arm als roeispaan te gebruiken. En zo brengt de arm van Jezus hem naar zijn eerste halte op weg naar Amerika: Rotterdam.

Daar aangekomen telt hij voor het eerst het geld uit de gestolen loonzakjes. De som blijkt veel te weinig voor een enkel biljet op de Holland-Amerikalijn. IJzermans senior, die vanaf dat moment de schuilnaam Henricus van Schinnen gebruikt, zoekt dan maar een baantje en gaat aan de slag in de haven, waar hij kolen in schepen helpt laden. In die tijd verblijft hij op een kamer in een pensionnetje, precies datzelfde kamertje waar een paar de-

„De arm van Jezus” van André van der Hout.

cennia later ook zijn zoon terecht zal komen. Het verhaal van Hendrik IJzermans / van Schinnen kent daarna nog één wonderbaarlijke wending. Op een dag raakt hij tijdens het laadwerk bedolven onder een massa kolen. Toen de hoop opgegeven was nog levenden te vinden, werd IJzermans sr. toch nog levend van onder het puin gehaald. Aan het einde van de film, als Jakob zijn vader terugvindt, komen we te weten wat er sindsdien met Henricus van Schinnen gebeurd is. Hij blijkt tramchauffeur te zijn geworden. Op de lijn naar... de Paradijslaan.

Volstaat deze samenvatting nu om de hele film weer te geven? Helemaal niet. *De arm van Jezus* is niet zozeer interessant door de inhoud, als wel door de vormelijke aspecten en de merkwaardige sfeer. Eerder verwees ik al naar de vermenging van opgenomen, geënceneerde filmbeelden en historisch archiefmateriaal, waarvan het patina ook op de „echte” filmscènes afstraalt. De grens tussen de archiefbeelden (de feiten) en de gewone scènes (de fictie) is vaak onduidelijk. Samen met de soms amateuristisch ogende, *film noir*-achtige filmtechniek geeft dat aan Van der Houts jongste productie een modernistisch, vroeg-twintigste-eeuws tintje dat heel charmant overkomt. Ook intrigerend is het beeld van de stad dat in de film naar voren wordt gebracht. Rotterdam is de plaats waar droom en realiteit, belofte en ontgoocheling, vader en zoon samenkomen. De stad is een plek met eigen regels en wetten. In

de film is Jakob duidelijk de buitenstaander, de vreemdeling die overgeleverd wordt aan de macht van de stad. De louche, overal te pas en te onpas opduikende taxichauffeur verpersoonlijkt de verwarring en de dubbelzinnigheid die Rotterdam bij Jakob teweegbrengt.

De arm van Jezus kwam tot stand in nauwe samenwerking met de muziek(theater)groep De Kift. Niet alleen tekenden enkele bandleden voor de acteerpresetaties (zanger Ferry Heijne speelt Jakob IJzermans, de pianist van de groep neemt de taxichauffeur voor zijn rekening), ook zorgde De Kift voor de filmmuziek. Hun

ruwe, ongepolijste *sound* en surreële teksten dragen volwaardig bij aan de mysterieus-symbolistische sfeer die deze film typeert. Overigens had André van der Hout vroeger al samengewerkt met De Kift. Hij regisseerde ook al *De ijzeren hond*, de film die De Kift maakte op basis van hun cd *Vlaskoorts*. Ook die film had het rommelige, in elkaar geknutselde dat *De arm van Jezus* zo aantrekkelijk maakt.

Laat er echter geen misverstand over bestaan: *De arm van Jezus* is niet bepaald het type film waar Nederland de wereld mee zal verove-

Henri Berssenbrugge, „Een schip van de Holland-Amerikalijn met op de achtergrond het Holland-Amerikalijngedouw (tegenwoordig Hotel New York)”, Rotterdam, 1923 © Erven Berssenbrugge / Collectie Studie en Documentatie Centrum voor Fotografie, Universiteit Leiden.

ren. Maar misschien hoeft dat ook helemaal niet. *De arm van Jezus* is geen kaskraker en mikt niet op een Hollywood-publiek, maar wekt in al zijn eerlijkheid zeker sympathie op. Bovendien is hij zichtbaar met inzet en plezier gemaakt. En voor elke kijker is het nuttig af en toe herinnerd te worden aan de noodzaak van een droom, ook al heeft die de mislukking nodig om een droom te kunnen blijven.

Bart van der Straeten

De arm van Jezus, regie André van der Hout, met Ferry Heijne, Frank van den Bos, Wim ter Wee e.a.

Zopas verschenen: 28ste jaarboek **De Franse Nederlanden** **Les Pays-Bas Français**

In deze aflevering bijdragen over: de Noord-Franse havens, de 17de-eeuwse kunstenaar Wallerant Vaillant, het groene toerisme in Noord-Frankrijk, Parijs-Roubaix, het Musée Matisse in Le Cateau-Cambrésis, keramiek in de architectuur in Noord-Frankrijk en België. Verder bevat het nummer een kroniek met acht beknopte actuele artikelen, het Lexicon en de Bibliografie. 256 bladzijden, met verschillende illustraties in kleur.

Prijs per exemplaar:

België: € 32 / Nederland & Frankrijk: € 34 / Andere landen: € 36

Te bestellen bij:

Stichting Ons Erfdeel, Murissonstraat 260, B-8930 Rekkem (België)
Tel. +32 (0)56 41 12 01 / Fax +32 (0)56 41 47 07 / e-mail adm@onserfdeel.be